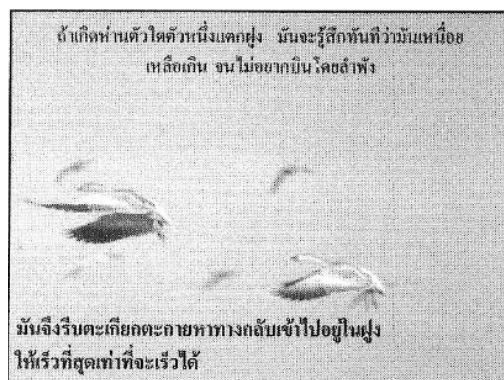
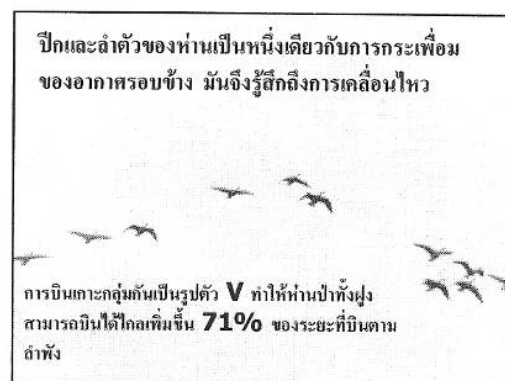
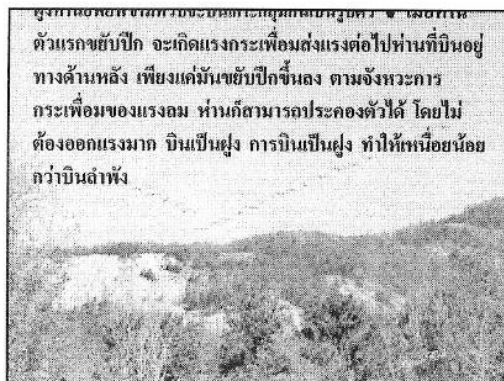
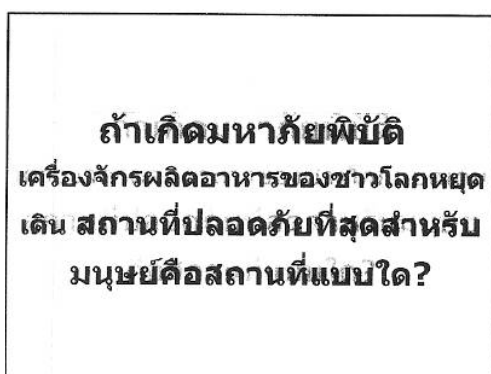
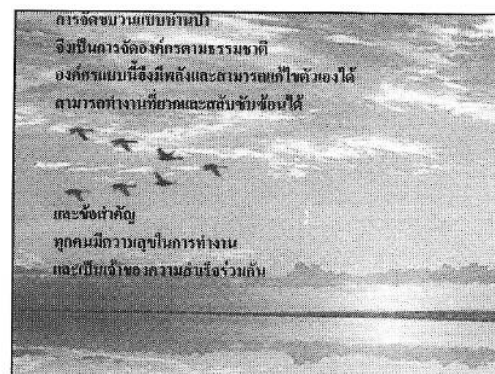
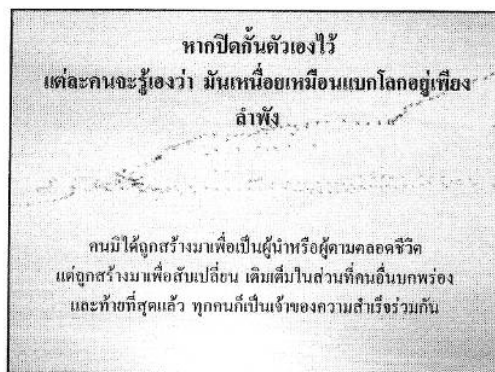
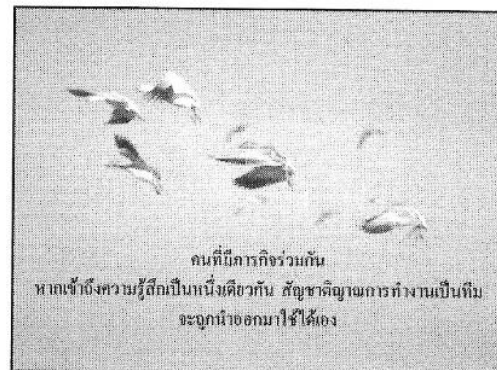
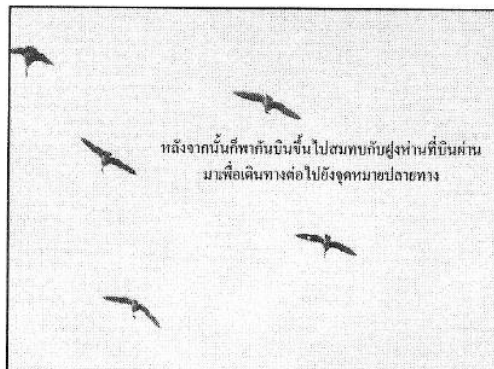
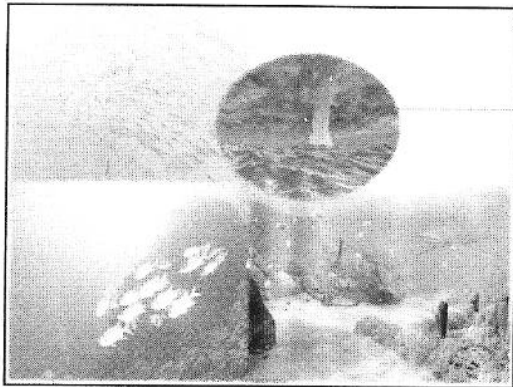

การปิดประชุมวิชาการโดยชุมชนมีส่วนร่วม

โดย ศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์

แหม! ดีจังเลย มีผู้เชียรต์ตลอดงาน จริงๆ ไม่ได้รู้จักท่านอาจารย์ทรงจิตมาก่อนเลย แต่อย่างไรก็ตาม จริงๆ แล้วงานที่จัดในครั้งนี้ดิฉันเหนื่อยน้อยที่สุด ดิฉันแอบหนีไปเที่ยวมาก่อนหน้างานนี้ประมาณหนึ่งสัปดาห์ ก็เปิดโอกาสให้น้องๆ เด็กๆ ได้มีโอกาสทำงาน ซึ่งปรากฏว่า ก็ทำงานกันได้อย่างดีมาก ทำให้มีการชื่นชมต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานด้วยความตั้งใจ สิ่งที่ดิฉันมีความพอใจก็คือว่า ทุกคนมีความตั้งใจดี อยากเห็นครั้งนี้ออกมาดี แล้วพวกเราได้มีโอกาสมาพบกัน ในหลายกลุ่มที่ทีมงานในลักษณะเดียวกัน หรือมีความสนใจเหมือนกัน ต่อให้เกิดความผูกพันและความรักใคร่ต่อกัน เหมือนกับที่กลุ่มภาษามลายูพูดว่า รู้จักกันแล้วเราก็คงรักกัน ถ้าไม่รู้จักกันเราก็คงไม่มีอะไรที่ผูกพันกัน เพราะฉะนั้นในวันนี้เราก็ได้มีการพบปะกัน ถึงแม้ว่าจะบางกลุ่ม กลุ่มไหนที่เพิ่งเข้ามาได้ไม่นาน ยังไม่เข้ามาเต็มตัว แต่ว่าได้พากันมาเพื่อที่จะมาร่วมงานกับเราด้วย ก็มีความยินดีที่จะสานงานกันต่อไป เท่าที่กำลังความสามารถจะเป็นได้ แต่ว่าการทำงานทุกอย่าง กลุ่มอื่นคือว่า เราเป็นเพียงแค่เหมือนคนจุดไฟให้ในขั้นแรกเท่านั้นอย่างที่ท่านอาจารย์โสภสว่า ไม่ขีดก้านแรกนี่ละนะ ต่อจากนั้นท่านก็ทำงานของท่าน ที่จริงท่านก็ทำงานของท่านมาโดยตลอด ดิฉันก็มีความชื่นชมมาก จริงๆ แล้วแต่ละกลุ่มนี้เก่งมาก ส่วนมากแล้วดิฉันก็จะไปเริ่มต้นให้เท่านั้นเอง นิดเดียว จากนั้นก็ทำงานกันเอง ก็ทำได้อย่างดีออกมาเป็นผลสำเร็จ ดังนั้นทุกท่านก็มีความภูมิใจได้เลย สิ่งที่ได้รับคำชมนั้นเป็นผลงานของท่านทั้งนั้น ดิฉันก็เป็นเพียงจุดเริ่มต้นเท่านั้นเอง ก็ได้รับคำชมไปในส่วนของคุณเริ่มต้นแค่นั้น งานที่จะต้องทำก็มีอีกมากมาย อย่างที่ท่านอาจารย์โสภสพูดถึง งานที่เราจะมีการสร้างเครือข่ายต่อไปจึงมีความสำคัญเพราะว่า จะทำให้เป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน อีกอย่างหนึ่งก็คือบรรยากาศโดยทั่วไป ในขณะนี้มันก็เปิดโอกาสให้พวกเราทำงานในลักษณะที่เป็นงานฟื้นฟูท้องถิ่นอย่างนี้ได้ เราก็หวังว่าบรรยากาศอย่างนี้คงจะมีอยู่ตลอดไป

เมื่อ 20 ปีที่แล้ว มันไม่มี ดิฉันเริ่มต้นทำงานครั้งแรกมันไม่มีโอกาสอย่างนี้ ก็รอมาจนกระทั่งมาหลัง 10 ปี มันเริ่มเป็นไปได้ 10 ปี ผ่านมา ในช่วงนี้รู้สึกว่าคุณมันค่อนข้างจะมีโอกาสเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามมันก็ต้องมีความต่อเนื่อง และมีการสร้างเครือข่ายที่จะให้ทำงานต่อไปให้มากขึ้น ความหวังของดิฉันอย่างหนึ่งก็คือว่า อยากจะให้เครือข่ายไปในพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อยากจะให้หน่วยงานทางวิชาการมาช่วยกันทำงานประสานกับชุมชน เป็นผู้ปฏิบัติ อยากให้มีการทำงานในลักษณะแบบนี้ ซึ่งในบางจังหวัดเราก็พอมองเห็น ลูกศิษย์เก่าบ้าง ผู้ที่มีความสนใจบ้าง อีกเรื่องหนึ่งคือการผลักดันนโยบาย เราจะต้องมีความพยายามที่จะผลักดันนโยบายสาธารณะ เพื่อที่จะให้ภาษาท้องถิ่นเข้าไปอยู่ในระบบการศึกษา อยู่ในระบบนโยบายแห่งชาติ ซึ่งก็จะมีการทำงานร่วมกับราชบัณฑิตยสถาน และก็หวังว่าพวกเราจะเป็นแรงผลักดันงานของท่านไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทวิภาษา รูปแบบอย่างทางใต้ หรือกลุ่มวิกฤตต่างๆ จะเป็นเรื่องยืนยันว่า มีความจำเป็นที่ภาษาท้องถิ่นจะต้องเข้าไปอยู่ในนโยบายภาษาแห่งชาติ และก็มีความ

พยายามจากชุมชนต่าง ๆ ที่จะทำงานเหล่านี้ได้และก็จะไม่น่ากลัวอะไร จะทำให้เกิดความมั่นคง ยิ่งขึ้นสำหรับประเทศโดยภาพรวม อันนี้ก็เป็นความหวัง จะเป็นงานก้าวต่อไปที่เราจะทำ หรือการสร้างเครือข่ายที่จะออกไปสู่ต่างประเทศ ทางสกว. ก็รู้สึกว่าจะมีความสนใจ ก็เป็นสิ่งที่เราอยากจะทำต่อไป แล้วก็ขอเชิญชวนทุกท่านให้เข้าร่วมงานเหล่านี้ ซึ่งเราจะแจ้งไปเป็นระยะๆ หรือว่าท่านมีความคิดอย่างไร ข้อเสนอแนะก็ขอให้นำมาคุยกัน เร็วแรงเท่าที่มีอยู่ก็พอมีจะทำต่อไปได้ ไม่น่าวิตกอะไร เราก็จะมีหลายรุ่นเข้ามารับทำงาน หลายปีที่แล้วนายเจียนก็เคยบอกว่า อาจารย์สบายขึ้นนะ ครั้งแรกมาคนเดียว มีคนเพิ่มขึ้นอีกหลายคน ยิ่งตอนนี้ยังมีมากขึ้น ดังนั้นการทำงานก็ไม่ได้โดดเดี่ยว แล้วเราก็คงมีการทำงานกันต่อไป

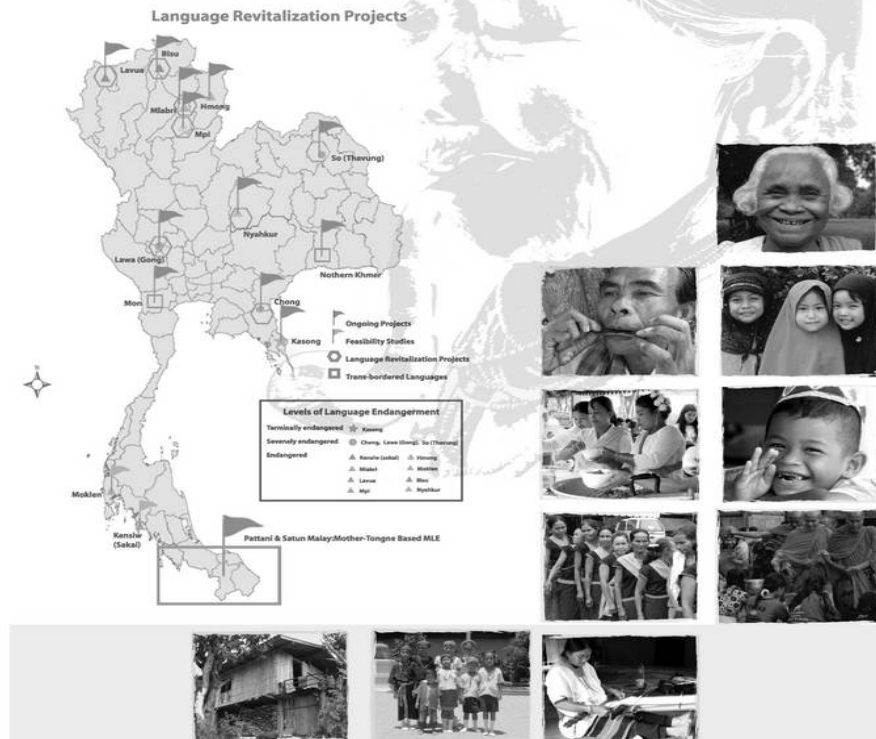
ท้ายที่สุด อยากจะขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เข้าร่วมงานในครั้งนี้ และผู้ที่สร้างงานต่าง ๆ ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ว่าพวกเรามีความสามารถจริงๆ ความเชื่อมั่นมิใช่แบบเลื่อนลอย แต่เป็นไปได้อย่างจริงจัง แล้วก็ขอขอบคุณทีมงานที่จัดงานครั้งนี้ขึ้นด้วยความตั้งใจ และความปรารถนาที่ดี และขอขอบคุณสกว. ที่ได้สนับสนุนทั้งการเงิน แรง และความคิดที่จะมาช่วยผลักดันงานนี้ให้สำเร็จ กระทั่งความมั่นคงและสวัสดิการถึงแม้ว่าจะเป็นผู้ที่เริ่มก้าวเข้ามา แต่ก็ดูว่าจะเป็นพันธมิตรที่ดี และเหนียวแน่นต่อไปในอนาคตข้างหน้า และทุกท่านที่เข้าร่วมงาน และให้ความคิดเห็นต่างๆ คิดว่าความคิดเห็นนั้นมีค่าเป็นอย่างยิ่ง มีความสมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง วิทยากรทุกท่านก็ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์และก็สนุกสนาน ไม่มีอะไรที่ทำให้เราเบื่อหน่าย ทำให้เราอยู่ด้วยกันเต็มห้องได้ทั้งสองวัน ดูซิ 5 โมงเย็นเข้าไปแล้ว ดิฉันขอขอบคุณเป็นอย่างมากอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นไปเราก็คงจะมีการติดต่อกันไปเรื่อยๆ เป็นระยะๆ มาติดต่อกันกลุ่มก็ได้ และขอให้ทุกท่านเดินทางกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ และขอให้มีความสุขต่อการที่จะทำงานเรื่องภาษา และก็มี การติดต่อกันอย่างฉันทาติพีน้องต่อไปเรื่อยๆ ขอขอบคุณ และสวัสดิ์ค่ะ

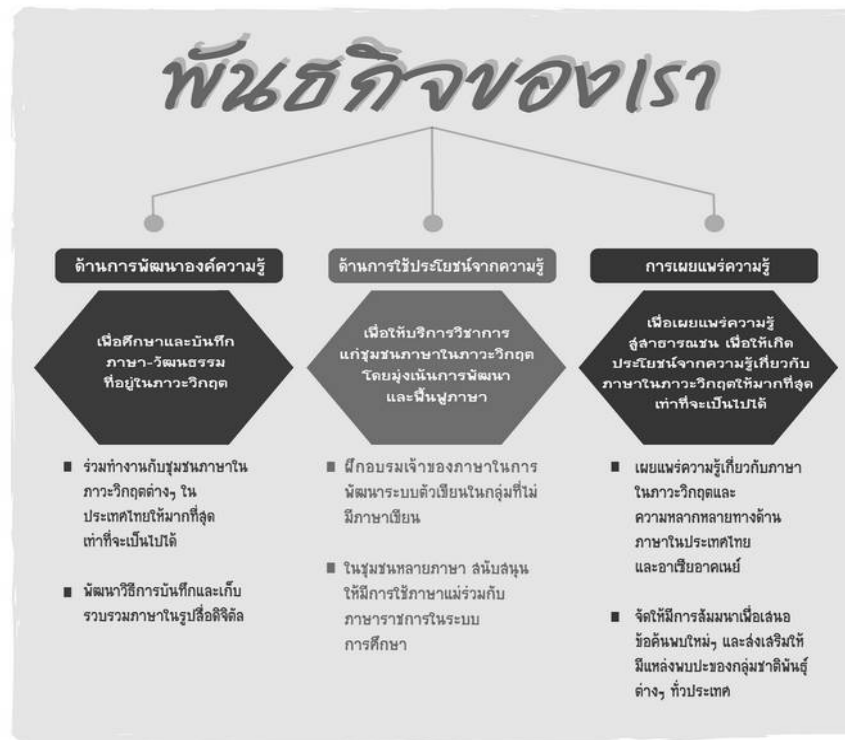
ภาคผนวก ข

ข้อมูลการจัดนิทรรศการและการแสดงของ
กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 12 กลุ่ม และไฟล์ภาพ

ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟู ภาษา-วัฒนธรรม ในภาวะวิกฤต

ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรมในภาวะวิกฤต
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
โทร. 02-800-2329 โทรสาร. 02-800-2332
www.lc.mahidol.ac.th
www.langrevival.org

ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรมในภาวะวิกฤต

การสร้างสรรค์วรรณกรรม ในภาษาท้องถิ่น

ผลงานเด่นชัดที่สุด สืบเนื่องจากการพัฒนาระบบตัวเขียน และการฝึกอบรมนักเขียนที่สนับสนุนโดยศูนย์ ได้แก่ งานวรรณกรรม ฝันบ้าน ในหลายกลุ่มชาติพันธุ์ โดยในแต่ละชุมชนภาษาได้สร้างนักเขียน นักวาดภาพ นักผลิตหนังสือ ผู้แสดงแปรความคิด และประสบการณ์ ถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องราว นิทานประกอบภาพ และผลิตออกมาในรูปแบบหนังสือจนถึงปัจจุบันนี้หนังสือที่อ่านระดับต้น ที่สนับสนุนโดยศูนย์ สำหรับการพัฒนาการู้หนังสือในชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้แก่

หนังสือเล่มยักษ์

- เป็นหนังสือขนาดใหญ่มองเห็นได้ชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย ตัวอักษรขนาดใหญ่ และภาพประกอบลงสี
- จุดประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านร่วมกัน ช่วยให้การอ่านง่ายขึ้นและผู้อ่านประสบความสำเร็จในการอ่าน ดังนั้นจึงทำให้ผู้ที่เริ่มอ่านไม่เครียดและอ่านง่าย
- เนื้อเรื่องสนุกสนานจะช่วยกระตุ้นความคิดเชิงสร้างสรรค์ และเชิญชวนให้ผู้ที่เริ่มอ่านอยากอ่านมากยิ่งขึ้น
- ใช้รูปแบบประโยคที่ง่ายและซ้ำๆ เพื่อให้จำง่ายต่อผู้อ่านที่จะเข้าใจความหมายจากเรื่องโดยดูภาพพร้อมกับอ่านออกเสียงตามตัวหนังสือ

หนังสือเล่มเล็ก

- เป็นหนังสือเล่มเล็กสำหรับอ่านส่วนตัว หรืออ่านเป็นคู่ เหมาะสำหรับ นำกลับไปอ่านที่บ้านหรือที่อื่นๆ (พกพาสะดวก)
- แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ตั้งแต่ระดับง่ายไปหายาก โดยที่ง่ายที่สุดจะมีภาพประกอบมากแต่ตัวหนังสือน้อย ขณะที่ระดับยากสุดอาจจะมีแต่ตัวหนังสือโดยไม่มีภาพประกอบ หรือมีภาพน้อยมาก
- หนังสือเล่มเล็กระดับต้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวส่วนระดับสูงขึ้นอาจเป็นเรื่องที่ไกลจากวัฒนธรรม ฝันบ้านก็ได้
- หนังสือเล่มเล็กที่ใช้อ่านประกอบหนังสือ-แบบเรียน (primer) ที่ใช้ในห้องเรียนจะใช้คำในแบบเรียนแต่ละบทเป็นส่วนประกอบ ในการแต่งเรื่อง

ในระยะแรก การพัฒนาวรรณกรรมและการผลิตหนังสือในภาษาท้องถิ่นจะมุ่งบันทึกถ้อยคำของผู้อาวุโส และการผลิตสื่อการอ่านในระดับต้น ต่อมานักเขียนจากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ได้เรียนรู้ที่จะสร้างสรรค์งานเขียนขึ้นเอง โดยเรียบเรียงจากประสบการณ์ หรือเป็นเรื่องที่ผู้เขียนต้องการแสดงความรู้สึกนึกคิดด้วยภาษาของตนเอง และสิ่งนี้คือลำดับขั้นถัดไปของการสร้างสรรค์วรรณกรรม ฝันบ้านเพื่อถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิด ของคนท้องถิ่น และองค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การรักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่มีค่าของมนุษยชาติอย่างยั่งยืน

บทบาทที่โดดเด่นของ ภาษาท้องถิ่นในโรงเรียนไทย

นอกจากโครงการพัฒนาภาษาในหลายกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ศูนย์ ยังได้ทำงานร่วมกับชุมชนในประเด็นของการใช้ภาษาท้องถิ่นในระบบการศึกษาอีกด้วย ถึงแม้ว่าในประเทศไทยจะมีการใช้ภาษาราชการและภาษาในระบบการศึกษาเป็นภาษาเดียวกัน กล่าวคือ ภาษาไทยเป็นสื่อในการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนรู้ภาษาประจำชาติอย่างกว้างขวางก็ตาม แต่ก็เห็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยลดลงอย่างเห็นได้ชัด การนำภาษาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบโรงเรียนในเบื้องต้น จึงมีส่วนช่วยแก้ปัญหาได้ส่วนหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของเจ้าของภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ปัจจุบันนี้ ศูนย์ ได้ดำเนินการเป็นที่ปรึกษาในโครงการ 2 รูปแบบที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาท้องถิ่นในโรงเรียนดังนี้

- การสอนวิชาภาษาท้องถิ่นเป็นวิชาหนึ่งในโรงเรียน
- โครงการทวิภาษาโดยใช้ภาษาแม่เป็นสื่อสำหรับภาษามลายูถิ่น ใน 4 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย

หลักที่ใช้ในการพัฒนาระบบตัวเขียนที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้นพอสรุปได้ดังนี้

1. ใช้ 1 สัญลักษณ์แทน 1 เสียง หรือ 1 เสียงต่อ 1 ตัวอักษร
2. ระบบตัวเขียนต้องเป็นที่ยอมรับของเจ้าของภาษา
3. ตัวอักษรที่ใช้ต้องเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป
4. ตัวอักษรต้องง่ายต่อการพิมพ์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้เรียนได้ กล่าวคือ ต้องพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ได้
5. ถูกต้องตามหลักภาษาศาสตร์

การพัฒนาระบบตัวเขียน
สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์
ไม่เพียงแต่เจ้าของภาษา
ไม่สูญเสียเรื่องราวหรือคำพูด
ของผู้เฒ่าผู้แก่แล้ว
ระบบตัวเขียนยังเป็นสิ่งกระตุ้น
ให้เยาวชนรุ่นเด็กสามารถเขียน
และสร้างสรรค์เรื่องของตัวเองได้ด้วย

การพัฒนาระบบตัวเขียน

เพื่อสร้าง ความหลากหลายของภาษาท่ามกลางสภาวะโลกาภิวัตน์ ในปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีภาษาเขียนจำเป็นต้องมีระบบตัวเขียน ศูนย์สนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างนักภาษาศาสตร์กับเจ้าของภาษา โดยการพัฒนาระบบตัวเขียนนั้นเป็นไปตามหลักภาษาศาสตร์ และเป็นที่ยอมรับของเจ้าของภาษา ความมุ่งหมายแรกของความพยายามในการส่งเสริมการพัฒนาระบบตัวเขียนโดยศูนย์ ก็คือ เพื่อเป็นเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกในการจดบันทึกภาษา เช่น เรื่องเล่า นิทาน เพลง หรือความรู้ท้องถิ่นต่างๆ

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่มีการทำงานมาเป็นเวลาหลายปีในหลายกลุ่มภาษา เช่น ชอง, ญอกร, โข (กะเหรี่ยง), มลาบรี และ มลาญตัน ทางศูนย์ พบว่า ระบบตัวเขียนใหม่เหล่านั้นมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อผู้ที่เริ่มต้นเขียน ระบบตัวเขียนไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับจดบันทึกคำพูดของคนเผ่าคนแก่นั้น แต่ยังมีส่วนกระตุ้นให้คนเหล่านั้นใช้ระบบตัวเขียนในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ จากความรู้สึกนึกคิดของตนเอง หรือเขียนเล่าประสบการณ์ที่ผ่านมา ซึ่งสิ่งนี้สมาชิกของศูนย์ ไม่ได้คาดหวังไว้ในตอนแรก แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจาก มีโครงการพัฒนาระบบตัวเขียนแล้ว

การสอนวิชาภาษาท้องถิ่น เป็นวิชาหนึ่งในโรงเรียน

ในหลาย ชุมชนที่เป็นชุมชนสองภาษา คือ มีภาษาไทยกับภาษาท้องถิ่น สถานการณ์เช่นนี้ดูเหมือนว่าจะมีการใช้ภาษาไทยมากกว่าการใช้ภาษาท้องถิ่น ฉะนั้นความพยายาม แรกๆ ในการเปลี่ยนแนวโน้มนี้ก็คือ การสร้างเครื่องมือที่จะขยายแวดวงของการใช้ภาษาได้แก่ การพัฒนาระบบตัวเขียนและการสร้างนักเขียนท้องถิ่นขึ้น ในขณะที่ชุมชนชาติพันธุ์บางกลุ่มพยายามที่จะนำภาษาของพวกเขาเข้าเป็นรายวิชาหนึ่งในโรงเรียน ซึ่งโครงการแบบนี้จะเริ่มต้นด้วยการพัฒนาหลักสูตร, ผลิตสื่อการเรียนการสอน, ฝึกอบรมครูภูมิปัญญา, และการนำภาษาท้องถิ่นไปสอนในห้องเรียนโดยครูภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ จนถึงปัจจุบันนี้ กลุ่มชอง, ญอกร และโข (กะเหรี่ยง) ได้เริ่มนำภาษาของตนไปสอนเป็นวิชาหนึ่งในโรงเรียนประถมแล้ว ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น มอญ และเขมรถิ่นไทย อยู่ในระหว่างขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเพื่อที่จะนำภาษาท้องถิ่นเข้าสอนในโรงเรียน

